

Kibervardarbība pret sievietēm un meitenēm

SATURA RĀDĪTĀJS

levads

1

Kibervardarbība — ar dzimumu saistītas vardarbības veids

1

Kas ir kibervardarbība pret sievietēm un meitenēm?

1

Kibervardarbības pret sievietēm un meitenēm veidu definēšana

2

Datu pieejamība un izpēte

3

Tiesībaizsardzības iestāžu reakcija

4

Secinājumi un ieteikumi

5

Beigu piezīmes

6

Ievads

Interneta arvien lielākā pieejamība, mobilās informācijas straujā izplatība, plašā sociālo plašsaziņas līdzekļu izmantošana, ko papildina esošā vardarbības pandēmija pret sievietēm un meitenēm ⁽¹⁾, ir izraisījuši kibervardarbības pret sievietēm un meitenēm (KVSM) parādīšanos, tai kļūstot par pieaugošu globālu problēmu ar iespējami nozīmīgām sekām ekonomikā un sabiedrībā ⁽²⁾.

Izpēte liecina ⁽³⁾, ka katra trešā sieviete savā dzīvē ir piedzīvojusi kādu no vardarbības veidiem, un, lai gan interneta piekļuve ir salīdzinoši jauna un arvien populārāka parādība, tiek lēsts, ka aptuveni katra desmitā sieviete kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojusi kādu no kibervardarbības veidiem ⁽⁴⁾. Piekļuve internetam strauji kļūst par ekonomiskās labklājības nepieciešamību ⁽⁵⁾, un to arvien vairāk uzskata par vienu no cilvēka pamattiesībām ⁽⁶⁾, tāpēc ir svarīgi nodrošināt, lai šī digitālā sabiedriskā vieta ir droša un iespējami pieejama ikvienam, tai skaitā sievietēm un meitenēm.

Lai labāk izprastu KVSM raksturu un izplatību, Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (EIGE) nesēn ir veicis dokumentu izpēti nolūkā atklāt un analizēt esošo izpēti par dažādiem KVSM veidiem un izvērtēt apsekojumu un administratīvo aktu pieejamību par šo parādību. Šā dokumenta pamatā ir šīs izpētes rezultāti un no tās radušies secinājumi.

Kibervardarbība — ar dzimumu saistītas vardarbības veids

Kas ir kibervardarbība pret sievietēm un meitenēm?

Šobrīd KVSM nav pilnībā koceptualizēta un pret to nav pieņemti tiesību akti ES līmenī. Tāpat nav ticis veikts pa dzimumiem apkopots ES mēroga apsekojums par KVSM izplatību un kaitējumu, un ES dalībvalstīs ir veikta tikai ierobežota valsts līmeņa izpēte. Tomēr pieejamie izpētes dati liecina, ka salīdzinājumā ar vīriešiem sievietes neproporcionāli bieži kļūst par atsevišķu veidu kibervardarbības upuriem. Piemēram, apsekojumā, kurā piedalījās 9000 interneta lietotāju Vācijā vecumā no 10 līdz 50 gadiem, atklāja, ka sievietes ievērojami biežāk nekā vīrieši ir bijušas tiešsaistes seksuālas uzmākšanās un kibervardarbības upuri un pret viņām vērstās vardarbības veidi cietušajām ir bijusi traumējošāki ⁽⁷⁾.

Šo konstatējumu apstiprina 2014. gada ASV Pjū Izpētes centrā ⁽⁸⁾ veiktais apsekojums, kurā atklāja, ka, lai gan vīriešiem ir nedaudz lielāka iespēja saskarties ar “maigākiem” tiešsaistes uzmākšanās veidiem (piemēram, apsūkāšanos un pazemošanu), sievietes (jo sevišķi jaunietes vecuma posmā no 18 līdz 24 gadiem) neproporcionāli bieži piedzīvo smaga veida kiberezūmākšanos, t. i., kibervajāšanu un tiešsaistes seksuālu uzmākšanos.

Šo pētījumu rezultātus atkārti parāda turpmākā izpēte, kas norāda uz ierobežotiem rezultātiem, ja izmanto no dzimuma neatkarīgu pieeju kibervardarbībai, jo pašreizējie pierādījumi liecina, ka sievietes un vīrieši saskaras ar dažāda veida vardarbību un rezultātā radušos kaitējumu ⁽⁹⁾.

Tāpat eksperti ir brīdinājuši par KVSM izdalīšanu kā pilnīgi atsevišķu parādību, kas nav saistīta ar vardarbību “īstajā pasaulē”, lai gan piemērotāk to ir uzskatīt par reālās dzīves vardarbības turpinājumu. Piemēram, partnera vai bijušā partnera kibervajāšanai raksturīgi tie paši paņēmieni, kas raksturīgi bezsaistes vajāšanai, tāpēc tā jāuzskata par intīmo partneru vardarbību ⁽¹⁰⁾, ko veicina tehnoloģijas iespējas ⁽¹¹⁾. To, ka tas ir turpinājums, apstiprina pierādījumi: Apvienotajā Karalistē veikta izpēte liecina, ka vairāk nekā puse (54 %) no kibervajāšanas gadījumiem sākušies ar pirmo tikšanos reālās pasaules situācijā ⁽¹²⁾.

Arī dati no 2014. gada *FRA* apsekojuma norāda, ka 77 % no sievietēm, kuras piedzīvojušas kibernetiskās vardarbības veidus, ir sastājušas (13) arī vismaz ar vienu no seksuālās un/vai fiziskās vardarbības veidiem no intīmo attiecību partnera; tāpat arī 7 no 10 sievietēm (70 %), kuras piedzīvojušas kibernetiskās vardarbības veidus (14), ir piedzīvojušas arī vismaz vienu no seksuālās un/vai fiziskās vardarbības veidiem no intīmo attiecību partnera (15).

Kibervardarbības pret sievietēm un meitenēm veidu definēšana

Pastāv dažādi KVSM veidi, tostarp, bet ne tikai, kibernetiskā vardarbība, nesaskaņota pornogrāfija (jeb "atbērbības pornogrāfija"), ar dzimumu saistīta nomelnošana un uzmākšanās, seksualitātes nosodījums (*slut-shaming*), neprasīta pornogrāfija, ar dzimumdzīvi saistīta šantāža (*sexortion*), izvarošanas un nogalināšanas draudi, personas datu izplatīšanas draudi (*doxing*), kā arī elektroniski veicināta cilvēku tirdzniecība (16).

Šajā dokumentā *EIGE* galvenā uzmanība ir veltīta tiem KVSM veidiem, kuri visciešāk saistīti ar intīmo partneru vardarbību, jo ir zināms par smago kaitējumu, kas tiek radīts cietušajiem no šāda veida vardarbības, ietverot tādus vardarbības veidus kā kibernetiskā vardarbība, kibernetiskā uzmākšanās un nesaskaņota pornogrāfija.

Tā kā vardarbība starp intīmo attiecību partneriem reālajā dzīvē KVSM var izpausties dažādos veidos, tostarp kā seksuālā, psiholoģiskā un, kā liecina arvien biežāka tendence, arī kā ekonomiskā vardarbība, kad cietušā pašreizējais vai nākotnes nodarbinātības statuss ir atkarīgs no tiešsaistē izplatītas informācijas. Jārēķinās arī, ka vardarbība virtuālajā pasaulē var pāraugt fiziskā vardarbībā. Tomēr, lai labāk izprastu KVSM, nepieciešams veikt papildu izpēti par tās ietekmi uz cietušajiem.

ES līmenī nav vienotas definīcijas šādiem KVSM veidiem, tāpēc saskaņā ar izskatīto literatūru ir sagatavoti turpmāk sniegtie paskaidrojumi.

Kibernetiskā vardarbība

Kibernetiskā vardarbība ir vardarbība, ko veic, izmantojot e-pastu, īsziņas vai tiešsaistes ziņas vai internetu. Vardarbība ietver atkārtotus gadījumus, kas individuāli var būt vai nebūt nekaitīgas darbības, taču kopā tie grauj cietušā drošības sajūtu un izraisa ciešanas, bailes vai trauksmi.

Šādas darbības var būt:

- tādu e-pastu, īsziņu vai tūlītējo ziņojumu sūtīšana, kas ir aizskaroši vai apdraudoši;
- aizskarošu komentāru publicēšana internetā;
- intīmu fotogrāfiju vai video publicēšana internetā vai izmantojot mobilo tālruni.

Lai to varētu uzskatīt par kibernetiskā vardarbību, šīm darbībām jānotiek atkārtoti un tās jāveic vienai un tai pašai personai.

Kibernetiskā uzmākšanās

Kibernetiskā uzmākšanās var būt ļoti dažāda, taču šā dokumenta izpratnē tajā var būt ietvertas šādas darbības:

- negribēti, seksuāli atklāti e-pasti, īsziņas vai tiešsaistes ziņas;
- nepiedienīgas vai aizskarošas uzrunas sociālo tīklu vietnēs vai interneta tērzētavās;
- fiziskas un/vai seksuālas vardarbības draudi, izmantojot e-pastu, īsziņas vai tiešsaistes ziņas;
- naida runas, izteikumi, kuri nomelno, aizvaino, ietver draudus vai ir vērsti pret individu, pamatojoties uz tā identitāti (dzimumu) un citām iezīmēm (piemēram, seksuālo orientāciju vai invaliditāti).

Nesaskaņota pornogrāfija

Arī saukta par izmantošanu internetā jeb "atriebības pornogrāfiju", nesaskaņota pornogrāfija nozīmē seksuāli atklātu fotogrāfiju vai video izplatīšanu tiešsaistē bez fotogrāfijās vai video redzamo cilvēku piekrišanas. Vainīgais bieži ir bijušais partneris, kurš ieguvis attēlus vai videomateriālus attiecību laikā un vēlas publiski kaunināt un pazemot cietušo, atriebjoties par attiecību izbeigšanos. Tomēr vainīgie ne vienmēr var būt partneri vai bijušie partneri un motīvs ne vienmēr ir atriebība. Attēlus var arī iegūt, ielaužoties cietušā datorā, sociālo plašsaziņas līdzekļu kontos vai tālrunī ar nolūku radīt reālu kaitējumu indivīda "reālās pasaules" dzīvē (piemēram, izraisīt atlaišanu no darba).

Pēdējo gadu laikā ir ziņots par vairākiem ES dalībvalstīs un ASV publicētiem gadījumiem par sievietēm kā cietušajām no nesaskaņotas pornogrāfijas, kuras rezultātā dažas no cietušajām ir izdarījušas pašnāvību⁽¹⁷⁾. Izpēte liecina, ka līdz 90 % atriebības pornogrāfijas upuru ir sievietes⁽¹⁸⁾ un ka šādu gadījumu skaits palielinās⁽¹⁹⁾. Pieaug arī tādu tīmekļa vietņu skaits, kurās kopīgo atriebības pornogrāfiju un kurās iespējams ievietot attēlus, papildinot tos ar personas datiem, piemēram, cietušā adresi, darba devēju un saitēm uz tiešsaistes profiliem⁽²⁰⁾.

Turklāt līdzīga tendence ar vienādi postošu ietekmi uz cietušo ir tādu gadījumu tiešā pārraide sociālajos plašsaziņas līdzekļos, kuru laikā notiek seksuāls uzbrukums un izvarošana. Līdz šim 2017. gadā jau ir bijuši divi plašu rezonansi guvuši gadījumi — viens Zviedrijā, bet otrs ASV, kuros cietušo izvarošanu straumēja tiešsaistē, izmantojot sociālā tīkla Facebook funkciju "Live"⁽²¹⁾.

Datu pieejamība un izpēte

ES dati par KVSM ir trūcīgi, un tādējādi ir ļoti maz zināms par faktisko no KVSM cietušo procentuālo attiecību un kaitējuma izplatību. Vislabākā ES līmenī pieejamā informācija sniegta Eiropas Pamattiesību aģentūras (FRA) ES līmeņa apsekojumā "Vardarbība pret sievietēm" (2014. g.), kurā bija iekļauti jautājumi par kibervajāšanu⁽²²⁾ un kiberuzmākšanos⁽²³⁾. Taču, tā kā šis apsekojums bija pirmais, kurā apkopoti dati par šāda veida KVSM Eiropas Savienībā, nav iespējams izvērtēt šīs parādības attīstību un tendences laika gaitā.

Atskaitot vienu (2008. gadā Dānijā veiktu) apsekojumu, nav bijis iespējams dalībvalsts līmenī noteikt valsts reprezentatīvo izlasi attiecībā uz KVSM izplatību⁽²⁴⁾.

Tā kā vairumā dalībvalstu KVSM nav kriminalizēta, policijas vai tiesu iestāžu dati par šo parādību ir trūcīgi. Dalībvalstīs, kurās atsevišķi KVSM vardarbības veidi ir kriminalizēti, iegūtajiem datiem trūkst sadalījuma pēc cietušā un vainīgā dzimuma un attiecībām starp viņiem, un tas ierobežo datu lietderību⁽²⁵⁾. Datu trūkums neļauj veikt kibervardarbības analīzi pēc dzimumiem un salīdzināt KVSM tiešsaistē un reālajā dzīvē.

Papildus iepriekšminēto trūkumu novēršanai nepieciešams veikt plašāku izpēti turpmāk norādītajās jomās.

1. Tiešsaistes sludinājumu vai ziņu izmantošana, lai ievilinātu sievietes iespējami bīstamās situācijās ("darbā pieņemšana").
2. Smaguma pakāpes novērtējums no dažāda veida KVSM veida radītā kaitējuma cietušajām un šāda vardarbības veida ietekme uz cietušo dzīvi.
3. Laba policijas prakse un tiesu iestāžu reakcija uz KVSM, tostarp ņemot vērā arī cietušās perspektīvu.
4. Riska faktoru un riska novērtēšanas procedūru noteikšana un analīze kaitējuma un atkārtotas viktimizācijas novēršanai.

Tiesībaizsardzības iestāžu reakcija

Vairākas dalībvalstis nesēn ir pieņēmušas tiesību aktus attiecībā uz atsevišķiem KVSM veidiem, piemēram, Apvienotajā Karalistē, Francijā, Vācijā un Maltā ir pieņemti noteikumi, ar kuriem kriminalizēta atreibības pornogrāfija, un šobrīd tiek apspriesta politika Īrijā un Slovēnijā. Lai arī tas ir solis pareizajā virzienā, pētījumi liecina, ka ar pašreizējo tiesisko un politikas regulējumu Eiropas Savienībā nav iespējams piemēroti izvērtēt sociālo un psiholoģisko kaitējumu, ko sievietēm rada seksuāla rakstura attēli, lai viņām uzmāktos, viņas piespiestu vai šantažētu ⁽²⁶⁾.

Turklāt pētījumā tika atklāts, ka krimināltiesību nozares reakcija uz sievietēm, kuras kļuvušas par KVSM upuriem, ir neadekvāta. Piemēram, no 1160 atreibības pornogrāfijas gadījumiem, par kuriem ziņots pirmajos sešos mēnešos pēc šā vardarbības veida kriminalizēšanas Apvienotajā Karalistē, 61 % gadījumu pret iespējamo vainīgo netika pēc tam uzsākta nekāda tiesvedība ⁽²⁷⁾.

Koalīcijā vardarbības izbeigšanai pret sievietēm 2013. gadā pie apaļā galda tika pārrunāta tiesību aktu īstenošana un kriminālvajāšana saistībā ar tiešsaistes “vardarbību un uzmākšanos”, secinot, ka pastāv bažas, ka tiesībaizsardzības iestādes izmanto citu, mazāk efektīvu pieeju tiešsaistē veiktai vardarbībai un uzmākšanās gadījumiem nekā reālās dzīves incidentiem. Vairāki dalībnieki paši atzina, ka ir piedzīvojuši “pilnīgi neadekvātu policijas reakciju”, ziņojot par tiešsaistē veiktu noziegumu ⁽²⁸⁾.

Pētījumi pastiprina šīs bažas, atklājot sieviešu vilšanos, kad policija sliecas katru tiešsaistes saziņu vērtēt kā atsevišķu rīcību, nevis izsvērt ļaunprātīgas izmantošanas kopējo ietekmi ⁽²⁹⁾. Tas atspoguļo plašākas bažas par krimināltiesību sistēmas reakciju uz VSM kopumā (jo sevišķi uz vardarbību starp intīmo attiecību partneriem). Tāpat joprojām pastāv cietušo vainošanas attieksme, jo sevišķi gadījumos ar atreibības pornogrāfiju, demonstrējot izpratnes un informētības trūkumu. Situāciju vēl vairāk sarežģī tas, ka (saskaņā ar 2014. gada apsekojumu ASV) vairāk nekā puse no vajāšanas un kibervajāšanas upuriem neapzinājās savu pieredzi kā piedzīvotu noziegumu ⁽³⁰⁾.

Par neadekvāto krimināltiesību nozares reakciju daļēji ir atbildīgs aplams dalījums starp tiešsaistes un reālās dzīves

VSM, kura rezultātā policija samazina KVSM kaitējuma nozīmi un uztver cietušā pieredzi kā “incidentus”, nevis uzvedības modeli laika gaitā.

Šie konstatējumi liecina par nepieciešamību izstrādāt efektīvas politikas intervences gan ES, gan dalībvalstu līmenī, ietverot, bet neaprobežojoties ar policijas un tiesu iestāžu darbinieku apmācību par KVSM un izpratnes veidošanas kampaņām.

Labas prakses piemēri

Tiesību akti

Apvienotajā Karalistē kopš 2015. gada aprīļa ar maksimālo sodu divi gadi ieslodzījumā ir krimināli sodāma privātu, seksuāla rakstura fotogrāfiju vai video izplatīšana bez attēlotās personas piekrišanas nolūkā izraisīt ciešanas šai personai ⁽³¹⁾. Pērn, 2016. gada septembrī paziņoja, ka kopš šā tiesību akta stāšanās spēkā ir saukti pie atbildības vairāk nekā 200 cilvēki ⁽³²⁾.

Tāpat arī Francijā 2016. gadā pieņēma “Digitālo republikas likumu”, ar ko nosaka bargākas sankcijas pret tiem, kurus atzīst par vainīgiem atreibības pornogrāfijas izplatīšanā. Saskaņā ar jauno tiesību aktu vainīgajam var piespriest divu gadu cietumsodu vai naudas sodu 60 000 EUR apmērā ⁽³³⁾.

Līdzīgus noteikumus ieviesa Vācijas tiesa, no 2014. gada atzīstot par nelikumīgu bijušā partnera intīmo fotogrāfiju glabāšanu pēc tam, kad ir pieprasīts tās dzēst ⁽³⁴⁾.

Izpēte un intervences

Apvienotajā Karalistē 2009. gadā sāka darboties Valsts kibervajāšanas izpētes centrs (NCCR) ⁽³⁵⁾, kura uzdevums ir pētīt un analizēt KVSM izplatību, motivāciju, ietekmi un riska novērtējumu. Centrs 2011. gadā publicēja rezultātus apsekojumam par kibervajāšanas izplatību, raksturu un ietekmi ⁽³⁶⁾, un šobrīd tiek veikts apsekojums par atreibības pornogrāfijas izplatību un ietekmi. Pēc tam, kad 2015. gadā izveidoja palīdzības līniju cietušajiem no atreibības pornogrāfijas, pirmajos sešos mēnešos tika saņemti gandrīz 2000 zvanu ⁽³⁷⁾.

No 2017. gada jūnijā Slovēnijā tiks uzsākts CYBERVAW projekts, kura mērķis ir izpratnes veidošanas un izglītības pasākumu izstrāde, lai nodotu nepārprotamu ziņu par nulles toleranci pret VSM, jo īpaši koncentrējoties uz tādu VSM veidu kā ar dzimumu saistītas kibervardarbības un kiberuzmākšanās profilaksi ⁽³⁸⁾.

Secinājumi un ieteikumi

Kopumā izpētes un datu trūkuma dēļ ES līmenī šobrīd nav iespējams piemēroti kvantitatīvi novērtēt KVSM izplatību un ietekmi Eiropas Savienībā. Tomēr aizvien vairāk pierādījumu liecina, ka šī ir arvien biežāka parādība, kas neproporcionāli ietekmē sievietes un meitenes, ar smagām sekām cietušo reālajā dzīvē. Lai labāk noteiktu KVSM izplatību un riska faktorus, kā arī iedarbīgus politikas risinājumus, prioritāte jāpiešķir šāda veida darbību izvērtēšanas un kvantitatīvas noteikšanas rīku izstrādei.

Turpmākie ieteikumi ir sagatavoti saskaņā ar starptautisko cilvēktiesību tiesisko regulējumu, tostarp Stambulas konvenciju, un ir pamatoti ar esošās literatūras un pierādījumu izvērtēšanu. To galvenais mērķis ir sekmēt ES dalībvalstu darbu pie institūciju reakcijas uz KVSM nolūkā aizsargāt sievietes gan tiešsaistē, gan reālajā dzīvē.

1. Nepieciešams noformulēt politikas risinājumus tā, lai KVSM tiktu atzīta par VSM veidu. Stratēģijās KVSM novērsšanai jāiekļauj arī to sieviešu balsis, kuras ir cietušas no šādas vardarbības.
2. Tuvākajā nākotnē nepieciešams aktualizēt kibernetizācijas definīcijas Migrācijas un iekšlietu ĢD vietnē, iekļaujot dažādus KVSM veidus vai vismaz iekļaujot terminu "sieviešu nīšana" definīcijas trešajā daļā ⁽³⁹⁾.
3. ES ir jāvienojas par dažādu KVSM veidu definīcijām un šie vardarbības veidi ir jāiebrīdā ES tiesību aktos, lai nodrošinātu, ka KVSM cietušajiem dalībvalstīs ir pieejama tiesībaizsardzība un īpaši atbalsta pakalpojumi.
4. Prioritāte jāpiešķir tādu ES līmeņa attiecībā uz dzimumiem detalizētu datu uzlabošanai, kuri saistīti ar KVSM izplatību un kaitējumu, kā arī intervenču efektivitātes noteikšanas indikatoru izstrādei.
5. Neviena no šīs parādības ierobežošanas pieejām nedrīkst ierobežot sieviešu un meiteņu vietu plašākā sabiedriskā telpā, kura tām ir pieejama, izmantojot interneta pieslēgumu. Gaidāmajā ES mēroga apsekojumā par ar dzimumu saistītu vardarbību jāiekļauj jautājums, vai sievietes ir izvairījušās no tiešsaistes vietnēm, baidoties piedzīvot KVSM.
6. Nepieciešams veikt kvantitatīvu un kvalitatīvu izpēti, kuras laikā varētu pētīt sistēmas reakciju no cietušā perspektīvas.
7. Policijas spēki jāapmāca par KVSM saistībā ar dzimuma aspektu, reaģējot uz kibernetizāciju.
8. Nepieciešams rīkot izpratnes veidošanas kampaņas, kurās izglītotu sievietes un meitenes par KVSM, viņu tiesībām un pieejamajiem atbalsta pakalpojumiem.
9. Jāizstrādā profilakses pasākumi, iekļaujot IKT nozari, tostarp jāpieņem pašregulējoši standarti, lai izvairītos no kaitīgiem dzimumu stereotipiem un nepieļautu sievietes noniecinošu attēlu izplatīšanu vai tādu attēlu izplatīšanu, kas asociē dzimumattiecības ar vardarbību.
10. ES līmeņa iestādēm un aģentūrām, kas cīnās pret kibernetizāciju, ir svarīgi izskatīt kibernetizāciju, ņemot vērā dzimumus, jo sevišķi, pievēršot uzmanību sieviešu un meiteņu ievilināšanai bīstamās situācijās, piemēram, cilvēku tirdzniecībā, zem "darbā pieņemšanas" aizsega.

Beigu piezīmes

- (¹) Eiropas Padomes "vardarbības pret sievietēm" definīcija ir "cilvēktiesību pārkāpums un sieviešu diskriminācija, un ar to apzīmē visus ar dzimumu saistītus vardarbības aktus, kas sievietēm rada vai var radīt fizisku, seksuālu, psiholoģisku vai ekonomisku kaitējumu vai ciešanas, kā arī šādu vardarbības aktu draudus, piespiešanu vai patvaļīgu brīvības atņemšanu neatkarīgi no tā, vai šāda vardarbība notiek sabiedriskajā vai privātajā dzīvē" (<https://rm.coe.int/168008482e>).
- (²) ANO Visaptverošas digitālās attīstības komisija (2015), *Cyber Violence Against Women and Girls: A WorldWide Wake-Up Call (Vardarbība internetā pret sievietēm un meitenēm: modinātāja zvans pasaulei)*. Pieejams: http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/cyber_violence_gender%20report.pdf?vs=4259
- (³) Pasaules veselības organizācija, Reproductīvās veselības un izpētes departaments, Londonas Higiēnas un tropu medicīnas skola, Dienvidāfrikas Medicīniskās pētniecības padome (2013. gads). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence (Vardarbības pret sievietēm globālais un reģionālais novērtējums: intīmo partneru vardarbības un svešinieku vardarbības izplatība un ietekme uz veselību)*, 2. lpp. Pieejams: <http://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/en/>
- (⁴) Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (2014), *Vardarbība pret sievietēm — ES mēroga apsekojums. Rezultāti īsumā*. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 104. lpp. Pieejams: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>
- (⁵) Ilgtspējīgas attīstības mērķu 9.C mērķī ir paredzēta universāla un pieejama piekļuve internetam, atzīstot tā attīstības potenciālu (Sk. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg9> un <https://www.one.org/us/2015/09/26/the-connectivity-declaration-demanding-internet-access-for-all-and-implementation-of-the-global-goals/>).
- (⁶) ANO Cilvēktiesību padome (2016), nesaistošas rezolūcijas 32. pants. *Cilvēktiesību veicināšana, aizsardzība un izmantošana internetā*. Pieejams: https://www.article19.org/data/files/Internet_Statement_Adopted.pdf
- (⁷) Staude-Müller, F., Hansen, B., Voss, M. (2012), *How stressful is online victimization? Effects of victim's personality and properties of the incident (Cik satraucoša ir tiešsaistes*
- viktimizācija? Ietekme atkarībā no upura personības un incidenta īpašībām)*. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2). Pieejams: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17405629.2011.643170>
- (⁸) Pjū Izpētes centrs (2014), *Online Harassment (Uzmākšanās tiešsaistē)*. Pieejams:
- (⁹) Maple, C., Shart, E., Brown, A. (2011), *Cyber stalking in the United Kingdom: An Analysis of the ECHO Pilot Survey (Kibervajāšana Apvienotajā Karalistē: ECHO pilotapsekojuma analīze)*. Bedfordširas Universitāte. Pieejams: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17405629.2011.643170>
- (¹⁰) Intīmo partneru vardarbība ir "rīcība, kas ietver uzbrukumu vai spaidus, tostarp fiziskas, seksuālas un psiholoģiskas darbības, kā arī ekonomiskus spaidus, ko pieaugušie vai pusaudži var izmantot pret intīmajiem partneriem bez viņu piekrišanas. Rezultātā radušās kauna, bailu un bezpalīdzības sajūtas attur no ziņošanas, tādējādi šādi vardarbības gadījumi reti tiek sodīti. Lielākoties intīmo partneru vardarbību veic vīrieši pret savām partnerēm" (<http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1265>).
- (¹¹) Burney, E. (2009), *Making People Behave: Anti-Social Behaviour. Politics and Policy (Labas uzvedības norādījumi: Antisociāla uzvedība. Politika un rīcības plāns)*. Routledge, kā arī Chakraborti, N. and Garland, J. (2009), *Hate Crime: Impact, Causes and Responses (Naida noziegums: Ietekme, cēloņi un reakcija)*, 2. izdevums, Londona: Sage Publications Ltd.
- (¹²) Pamatojoties uz lielu skaitu izmeklēšanu, kuru starpā ir arī Pathé un Mullen (1997) apgalvojums, kurā uzsvērts, ka sievietēm kibervajāšana ir traumējošāka nekā vīriešiem. (Pathé, M. and Mullen, P.E. (1997), The impact of stalkers on their victims (Vajātāju ietekme uz upuriem), (rezumējums), *British Journal of Psychiatry Jan 1997*, 170(1), 12.–17. lpp. Pieejams: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9068768#>)
- (¹³) 11 % sieviešu ir saņēmušas negribētus, aizskarošus vai seksuāli atklātus e-pastus vai īsziņas, vai nepiedienīgas, aizskarošas uzrunas sociālo tīklu vietnēs (FRA (2014. gads), *Vardarbība pret sievietēm — ES mēroga apsekojums. Ziņojums par galvenajiem rezultātiem*, 29. un 95. lpp. Pieejams: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>)
- (¹⁴) 5 % no sievietēm Eiropas Savienībā kopš 15 gadu vecuma ir piedzīvojušas vienu vai vairākus no kibervajāšanas veidiem (FRA, 2014.: 87). Kibervajāšana šajā gadījumā ietvēra vajāšanu, izmantojot e-pastu, īsziņas vai interneta vietnes.

- (15) EIGE veiktā statistikas analīze. 1044 sievietes piedzīvojušas vienu vai vairākus no trīs kibervajāšanas veidiem, un no tām 727 sievietes ir cietušas no vismaz viena vai vairākiem intīmā partnera fiziskās un/vai seksuālās vardarbības veidiem. No 677 sievietēm, kuras paziņoja par to, ka piedzīvojušas vismaz vienu no trīs vardarbības veidiem, kas identificēti kā kiberruzmākšanās, 518 sievietes (77 %) ir arī cietušas no vismaz viena intīmā partnera fiziskās un/vai seksuālās vardarbības veidiem, kas bijuši daļa no kiberruzmākšanās.
- (16) ES līmenī nav saskaņotu definīciju. Katra KVSM veida skaidrojums pieejams šeit: <http://wmcspeechproject.com/online-abuse-101/>.
- (17) Piemēram:
- itāļu sieviete *Tiziana Cantone* 2016. gadā izdarīja pašnāvību pēc atreibības pornogrāfijas publicēšanas un atlaišanas no darba: <http://www.bbc.com/news/world-europe-37377286>;
 - 15 gadu vecā *Amanda Todd* no Kanādas 2012. gadā izdarīja pašnāvību pēc tam, kad vīrietis bez viņas piekrišanas internetā izplatīja viņas fotogrāfijas: <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/19960162/amanda-todd-memorial-for-teenage-cyberbullying-victim>;
 - 17 gadu vecā *Julia Rebecca* no Pjauī (Brazīlija) 2013. gadā atņēma sev dzīvību pēc tam, kad tiešsaistē bez viņas piekrišanas publicēja seksuāli atklātu viņas un partnera video: <https://www.bustle.com/articles/9485-revenge-porn-legislation-called-for-in-brazil-following-17-year-olds-suicide>.
- (18) Pamatojoties uz 2015. gada Interneta civiltiesību iniciatīvas apsekojumu: <https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2014/12/RPStatistics.pdf> (Piezīme: šajā apsekojumā izmantota 1606 respondentu "ērtības" paraugošana).
- (19) Sk. <https://www.theguardian.com/technology/2015/jul/15/revenge-porn-cases-increase-police-figures-reveal>
- (20) Slēdzot vienu domēnu, nereti iespējams atrast vairākus tā dublikātus. Viszināmākais atreibības pornogrāfijas piemērs ir vietne "Is Anyone Up.com", kurā vienu brīdi dienā bija 350 000 apmeklējumu un kura iedvesmoja izveidot vairākas vietnes ar līdzīgiem nosaukumiem pēc tās slēgšanas 2012. gadā: <https://www.theguardian.com/culture/us-news-blog/2012/dec/06/hunter-moore-isanyoneup-revenge-porn-website>
- (21) <http://www.bbc.com/news/world-europe-38717186> un <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/chicago-teenager-gang-rape-facebook-live-video-dozens-watched-a7642866.html>
- (22) Kibervajāšana: vajāšana, izmantojot e-pastu, īsziņas vai interneta vietnes, jo sevišķi ietekmē jauniešus. Četri procenti no visām sievietēm vecumā no 18 līdz 29 gadiem jeb 1,5 miljoni sieviešu ES 28 dalībvalstīs 12 mēnešus pirms intervijas piedzīvoja kibervajāšanu, salīdzinot ar 0,3 % sieviešu, kuras ir 60 gadus vecas vai vecākas. (FRA, (2014. gads), *Vardarbība pret sievietēm — ES mēroga apsekojums. Ziņojums par galvenajiem rezultātiem*. Pieejams: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>)
- (23) Seksuāla uzsmākšanās: neverbāli veidi, tostarp kiberruzmākšanās; 11 % sieviešu ir saņēmušas negribētus, aizskarošus vai seksuāli atklātus e-pastus vai īsziņas, vai nepiedienīgas, aizskarošas uzrunas sociālo tīklu vietnēs (pieredze, sākot no 15 gadu vecuma). (FRA, (2014. gads), *Vardarbība pret sievietēm — ES mēroga apsekojums. Ziņojums par galvenajiem rezultātiem*. Pieejams: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-widesurvey-main-results-report>)
- (24) K. Helweg-Larsen, N. Schütt un H.B. Larsen (2012), *Predictors and protective factors for adolescent Internet victimization: results from a 2008 nationwide Danish youth survey* (Pusaudžu viktimizācijas internetā izraisītāji un aizsargfaktori: rezultāti no 2008. gada Dānijas mēroga jauniešu apsekojuma). *Acta Paediatrica*, 101(5), 533.–539. lpp.
- (25) Piemēram, Anglijā un Velsā, kur 2014. gadā kriminalizēja atreibības pornogrāfiju. BBC analizēja informācijas brīvības pieprasījumus laika posmā no 2015. gada aprīļa līdz decembrim no 31 policijas vienības, lai gan vairumā gadījumu trūkst sadalījuma pēc cietušā un vainīgā dzimuma un attiecībām starp viņiem un tas ierobežo datu lietderību: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1T6bqWcss4JKu7L9LV11VLy-z8FeYUP42ZW-SNe3Gmw/edit#gid=2041719221>
- (26) Henry, N. un Powell, A. (2015), "Beyond the 'sext': Technology-facilitated sexual violence and harassment against adult women" ("Pēc "seksiņas": Tehnoloģiju veicināta seksuāla vardarbība pret pieaugušām sievietēm un uzsmākšanās viņām"). *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 48(1), 105. lpp.
- (27) <http://www.bbc.com/news/uk-37278264>
- (28) EAW (2013), *New Technology: Same Old Problems. Report of a roundtable on social media and violence against women and girls*. (Jauna tehnoloģija — tās pašas problēmas. Ziņojums par apaļā galda sarunām saistībā ar sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem un vardarbību pret sievietēm un meitenēm). Pieejams: http://www.endviolenceagainstwomen.org.uk/wp-content/uploads/Report_New_Technology_Same_Old_Problems.pdf, 5. lpp.
- (29) Sk. 11. beigu piezīmi.

- (30) Nobles, M.R., Reyns, B.W., Fox, K.A. un Fisher, B.S. (2014), Protection against pursuit: A conceptual and empirical comparison of cyberstalking and stalking victimization among a national sample ("Aizsardzība pret izsekošanu: konceptuāls un empīrisks salīdzinājums valsts izlasē par kibervajāšanas un vajāšanas viktimizāciju"). *Justice Quarterly*, 31(6), 53.–65. lpp.
- (31) Crown Prosecution Service guidelines on prosecuting the offence of disclosing private sexual photographs and films (Valsts kriminālvajāšanas prokuratūras pamatnostādnes par tāda nozieguma sodīšanu, kas saistīts ar privātu seksuālu fotogrāfiju un filmu publicēšanu). Pieejams: http://www.cps.gov.uk/legal/p_to_r/revenge_pornography/.
- (32) Valsts kriminālvajāšanas prokuratūra (2016), *Violence against women and girls: Crime report 2015-16 (Vardarbība internetā pret sievietēm un meitenēm: ziņojums par noziegumiem 2015.–2016. gadā)*. Pieejams: http://www.cps.gov.uk/publications/docs/cps_vawg_report_2016.pdf
- (33) <https://www.transatlantic-lawyer.com/2016/09/france-the-new-digital-law-is-adopted/>
- (34) <https://www.theguardian.com/technology/2014/may/22/revenge-porn-victims-boost-german-court-ruling>
- (35) <https://www.beds.ac.uk/research-ref/irac/nccr>.
- (36) Maple, C., Shart, E., Brown, A. (2011), *Cyber stalking in the United Kingdom: An Analysis of the ECHO Pilot Survey (Kibervajāšana Apvienotajā Karalistē: ECHO pilotapsekojuma analīze)*. Bedfordšīras Universitāte. Pieejams: https://www.beds.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0003/83109/ECHO_Pilot_Final.pdf
- (37) Apvienotās Karalistes valdības paziņojums presei (2015), Pieejams: <https://www.gov.uk/government/news/hundreds-of-victims-of-revenge-porn-seek-support-from-helpline>
- (38) Report of the Office of the High Commissioner for Human Rights on ways to bridge the gender digital divide from a human rights perspective — response of Slovenia (Augstā komisāra cilvēktiesību jautājumos biroja ziņojums par to, kā risināt digitālo dzimumu dalījumu, ievērojot cilvēktiesību aspektu — Slovēnijas atbilde). Pieejams: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/GenderDigital/SLOVENIA.docx>
- (39) https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/cybercrime_en

Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*EIGE*) ir ES zināšanu centrs dzimumu līdztiesības jautājumos. *EIGE* atbalsta politikas veidotājus un attiecīgās iestādes to centienos visu eiropiešu realitātē nodrošināt sieviešu un vīriešu līdztiesību, sniedzot konkrētas zināšanas, kā arī salīdzināmus un uzticamus datus par dzimumu līdztiesību Eiropā.

© Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts, 2017
Atļauts reproducēt, norādot avotu.

ISBN 978-92-9470-181-7

doi:10.2839/0868